

URL: <https://imi.org.ua/news/u-telegram-poshyryly-dypfejk-iz-golovoyu-ternopilskoyi-ova-pro-mobilizatsiyu-z-16-rokiv> (дата звернення: 26.04.2026).

6. Небесна І. З початку року омбудсмен отримав 76 скарг з Тернопільщини про недоступ до інформації. *Інститут масової інформації*. 2025. 25 червня.

URL: <https://imi.org.ua/news/z-pochatku-roku-ombudsmen-otrymav-76-skarg-z-ternopilshyny-pro-nedostup-do-informatsiyi-i69033> (дата звернення: 26.04.2026).

7. 253 українських ресурси потрапили на Мапу рекомендованих медіа від ІМІ та ДМ у 2025 році. *Інститут масової інформації*. 2025. 18 грудня. URL: <https://imi.org.ua/news/253-ukrayinskyh-resursy-potrapyly-na-mapu-rekomendovanyh-media-vid-imi-ta-dm-v-2025-rotsi> (дата звернення: 26.04.2026).

8. Мапа рекомендованих медіа в Україні: знайдіть якісні журналістські проєкти. *Детектор медіа ; Інститут масової інформації*. URL: <https://map.detector.media/> (дата звернення: 26.04.2026).

9. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. *База даних «Законодавство України». Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2849-20> (дата звернення: 26.04.2026).

10. Українські медіа: споживання новин і довіра у 2025 році. *Internews Ukraine*. 2025. 23 вересня. URL: <https://internews.ua/media-research/ukrainian-media-news-consumption-and-trust-in-2025> (дата звернення: 26.04.2026).

Олена Сазонова,
кандидат філологічних наук, доцент
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка

ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ОБРАЗІВ У СУЧАСНИХ ПІСЕННИХ ТЕКСТАХ

Науковий інтерес до авторської пісні свідчить загалом про зміну естетичних уявлень у суспільстві та прагнення осмислено долучити до літературного простору феномени, які або перебували на маргінесах досліджень, або зовсім відкидалися колишньою, уже віджилою своє історико-культурною системою. Пісенне слово пробудило політичну та громадянську свідомість українців.

Поки що з'явилося небагато студій монографічного характеру щодо цієї теми. Суспільно-історичні передумови зародження поезії руху Опору ХХ–ХХІ ст. розглянуто в дисертаційній роботі Г. Горішної [3], є кілька наукових статей (Г. Білик, Н. Кобилко, Я. Поліщук), у яких аналізуються риси поезії Революції Гідності в контексті революційних віршів ХХ–ХХІ ст., окреслюється їхнє місце в історії літератури. Відсутні критичні, узагальнювальні, комплексні дослідження про лірику про авторські пісенні тексти цього періоду. Усе це і спричинило актуалізацію теми дослідження.

Мета дослідження – виявити характер та взаємозв'язки пісенної поезії 2014–2025 рр. із національною культурною традицією, розширити уявлення про естетичний, змістовий, поетикальний аспекти поезій.

На початку ХХІ століття для письменників, публіцистів, громадських діячів ідея подолання національної меншовартості співіснувала з антиколонізаторським, антиімперським вибором української нації. Однак ще Василь Сімович, відвідавши один з концертів, у статті 1934 р. висловив занепокоєння: «Перестає українська народна пісня нас узагалі вражати, чи втратили ми для неї зрозуміння, смаку її не знаємо?» [5]. У кінці розмислів про стан народної пісні автор розвідки констатує, що відкидання «культури села» призводить до нехтування національним, українським, що спотворює, на думку автора, розумну урбанізацію [5]. Своєрідним відгуком на заклик літературознавця через не одне покоління стали твори, зумовлені детермінізмом обставин 2014–2025 рр., у яких митці свідомо почали писати національно-патріотичні тексти, використовуючи народні образи, актуалізуючи їхні смисли. Як зауважив науковець Микола Мозговий, «в умовах авторитарного ладу нецензурований пісенний рух виступав репрезентантом процесу кардинальних культурних змін, предтечею феномена контркультури» [4, с.7].

Для розгляду взято кілька пісенних текстів із чатів та топ-конкурсів, проведених у медіапросторі. У дослідженні не претендуємо на однозначність у їхньому трактуванні. Це пов'язано з тим, що здебільшого ліричні твори були скоростиглими відгуками на події, у них трапляється підкреслене агітаційне,

суто утилітарне призначення. Однак, варто нагадати, що у злободенності та практичній націленості є певний пафос, логіка, сила, такі потрібні для підтримки бойового духу бійців та стійкості в тилу. Обираючи тему, закодовували цю багатовекторність тлумачення.

Потужно, із трагедійним пафосом звучить лірична пісня «Воля», уміщена в проєкті «Пісні війни» (слова: воїн АТО Станіслав Паплінський; музика: Мартін Небо. Виконують: Станіслав Паплінський і фронтмен гурту Kozak System Іван Леньо). Автор тексту використав типові народні образи, свого часу актуалізовані поетами-романтиками. Безперечно, алюзійний образ вітру в поезії може стати окремим дослідженням. Вкотре образи української народної пісні, авторство якої приписують напівлегендарній піснярці з Полтави Марусі Чурай, стали поштовхом до ліричної пісні. Звісно, що вона стала основою великої кількості творів, таких, як повісті, романи, драми, поеми. До прикладу, п'єса «Чарівниця» (автор Л. Боровиковський), «Ой, не ходи, Грицю» (автор М. Старицький), «Повій, вітре, на Україну» (1861 р. Степан Руданський), останній твір став відомий за межами України й набув статусу світового романсу, «Віють вітри, віють буйні» (П. Карманський) тощо. Автор пісні творчо переосмислює народну пісню та романтичні образи. Пісня сповнена глибоким драматизмом, що торкається найтонших душевних струн читача. Засіб художнього паралелізму використаний автором, цьому тільки сприяє (наприклад, «вітер в полі лютий, зимний» – «ти віддався Батьківщині»). У виразненню емоційних відчуттів сприяє нагромадження біблійних образів: «з ран твоїх сочилась кров», «названий наш брат», «хто до нас з мечем прийшов» [2]. У ліриці превалує використання частки «не», що виконує безпосередню функцію – заперечення: «не спиняв», «не зламати», «не загнати», «не скорились», «не застигне». Завдяки окличним реченням та оптимістичній риторичі вірш набуває полум'яної жагучості, мажорного звучання.

«Біля тополі» – одна з популярних ліричних пісень 2015 року. Присвячена українським військовим, які загинули за Україну. Автор – Петро та Павло Солодухи. У 2015 році разом із польським гуртом «Енеї» у записі пісні брали

участь українські музиканти Тарас Чубай та лідер гурту «Kozak System» Іван Леньо. Кавер на пісню зробили Kristonko, Shumei та Yaktak та інші [1]. Лейтмотив пісні – розлука матері та сина через участь останнього у війні, також є мотиви патріотизму, розлуки, ностальгії та боротьби за свободу та правду. Ліричні герої – мати, яка чекає на повернення свого сина з війни, та молодий козак, який відправляється на війну за ідеали. Символи («тополі», «козак», «калина») відображають національну ідентичність та символізують рідну землю. Метафора «мамині очі чекають тебе» підкреслює ностальгію матері. Рядком «сива у розпачі плаче» гіперболічно підсилюється образ згорьованої матері. Фрази і рядки в пісні повторюються для підкреслення глибокого почуття розлуки та ностальгії. Поетична антитеза молодий козак, який пішов на війну, і мати, яка залишилася в очікуванні сина, домінантна у тексті. Народні образи (свічка, калина, крила лелеки) символізують вічну пам'ять та надію. Заклик «за тих, хто у морі далеко» – ремінісценція на народні історичні пісні, завдяки чому підсилено відданість козака боротьбі. Ця пісня виражає важливі глибокі почуття та емоції, пов'язані з війною та розлукою, а також передає патріотичні почуття та гордість за Батьківщину.

Охарактеризовано окремі авторські пісенні тексти періоду російської агресії проти України, зауважено лейтмотиви творів – біль, лють, страх за майбутнє, ненависть до ворогів і любов до своєї країни та рідних. Творчі прояви первинно розгортаються в органічному зв'язку з помітними жанровими, стилістичним зразками українських символічних, міфопоетичних канонів («Гей гу, гей га», українська повстанська пісня, «Біля тополі» Петра Солодухи, «Ой у лузі червона калина...» Степана Чарнецького, «Аеропорт/Білі ангели» Олександра Шевченка, Наталки Самсонової). Критерієм людяності в піснях став ступінь причетності до війни, а конструктивним елементом людського буття – відданість Батьківщині, віра в Перемогу.

Перспективами для подальших досліджень є розширення кількості аналізованих пісенних текстів, з'ясування основних тенденцій жанротворення в

авторських пісенних творах у контексті розвитку жанрів української лірики 10–20-х рр. ХХІ ст.

Список використаної літератури

1. Біля тополі. Текст. URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/6291151.html> (дата звернення – 10.02.2025).
2. Воля. Текст. URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2339971.html> (дата звернення – 10.02.2025).
3. Горішна Г. М. Поезія Майдану у дискурсі української революційної поезії ХХ–ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 13.01.01 – українська література : філологічні науки. Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2018. 206 с. Бібліогр.:с. 182–204.
4. Мозговий М.П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні: дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.01. Київський національний ун-т культури і мистецтв. Київ, 2007. 175 арк.
5. Сімович Василь. Урбанізуємось (?). Про культуру народньої пісні. *Назустріч: Л-ра. Мистецтво. Наука. Громад. життя.* 1934. Чис. 8. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Simovych_Vasyl/Urbanizuiemos7_Pro_kulturu_narodn_oi_pisni/ (дата звернення – 10.02.2025).

Тетяна Скуратко,
кандидат філологічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ТВОРЧІСТЬ М. РИЛЬСЬКОГО В КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ В. СІМОВИЧА

В українській літературі початку ХХ століття «бував ліс талантів» (П. Тичина, В. Чумак, В. Еллан-Блакитний, М. Хвильовий, М. Філянський, Я. Савченко, П. Савченко, Д. Загул, Д. Ярошенко, М. Терещенко, Є. Плужник, В. Свідзинський, М. Семенко, М. Бажан, Т. Осьмачка, В. Сосюра, Ю. Яновський, М. Йогансен, М. Рильський, М. Зеров, М. Драй-Хмара, П. Филипович, Ю. Клен тощо). Провідні митці того часу, сповідуючи